

Informácia o príprave programu SAPARD a jeho implemmentácie na Slovensku

Program SAPARD na Slovensku vychádzal z nariadenia Rady ES 1268/1999, ktoré poskytuje rámec podpory v oblasti poľnohospodárstva a rozvoja vidieka. Priority programu SAPARD na Slovensku sa odvíjajú od hlavných potrieb Slovenska s dôrazom na *acquis communautaire*. Dôležitým limitom pri tvorbe programu boli finančné prostriedky poskytnuté z fondov EÚ pre Slovensko. Vzhľadom k tomu, že Slovensko nepatrí medzi krajiny ekonomicky výrazne závislé na poľnohospodárstve a poľnohospodárstvo nie je dominantou nášho hospodárstva, pre SAPARD bolo alokovaných cca. 18 mil. euro ročne. Program SAPARD slúži predovšetkým na prispôbovanie sa Slovenska k európskym normám v oblasti poľnohospodárstva a rozvoja vidieka a vzhľadom na finančné možnosti nerieši širokú paletu problémov vidieka na Slovensku. Dôležitou súčasťou predstupového programu je pripraviť inštitúcie na riadenie programu a implementovanie programu. Dôležitou súčasťou je zabezpečenie korektného finančného manažmentu v predstupovom období, pričom sa počíta s možnosťou, že vybudované inštitúcie budú slúžiť po vstupe Slovenska do EÚ na riadenie a implementovanie štrukturálnych financovaných z fondov EÚ.

Slovenský program SAPARD bol pripravený v roku 1999 a prvá verzia bola predložená do Európskej komisie (EK) v tomto roku. V priebehu roku 2000 bol konzultovaný pracovníkmi Európskej komisie, modifikovaný a v jeseni 2000 bol program predložený do Výboru pre poľnohospodárske štruktúry a rozvoj vidieka (STAR) v Bruseli. Na zasadnutí dňa 24. 10. 2000 tento výbor slovenský plán jednomyseľne schválil. V ďalšej procedúre Rozhodnutím komisie č. C (2000)/3327 dňa 17. 11. 2000 bol Plán SR schválený.

Dôležitou súčasťou pre implementáciu programu bola príprava financovania programu. EK v spolupráci so Slovenskou republikou pripravila viacročnú finančnú dohodu, ktorú podpísali obe strany. Dňa 26. marca 2001 bola podpísaná viacročná a ročná finančná dohoda medzi komisiou Európskych spoločenstiev a Slovenskou republikou. Národný fond zriadený pri Ministerstve financií zodpovedá za finančné toky z Bruselu na Slovensku.

Pre potreby implementácie programu a projektov bolo nutné zriadiť implementačný a platobný orgán. Na Slovensku padlo rozhodnutie, že nebude súčasťou ministerstva pôdohospodárstva a bola zriadená príspevková organizácia Agentúra SAPARD, ktorá pracovala na príprave akreditácie od roku 2000 a získala akreditáciu v máji 2002.

Plán rozvoja poľnohospodárstva a vidieka SR (Slovenská verzia programu SAPARD)

Plán rozvoja vidieka vypracovaný v roku 1999 sa prispôbil požiadavke Európskej komisie, ktorá zdôrazňovala princíp koncentrácie opatrení, tzn. koncentrovanie financií podľa určitých zámerov a cieľov. Pôvodný plán bol prepracovaný a zapracoval princíp koncentrácie a bol obohatený o prioritu podporu ľudských aktivít, ktoré by mali byť motorom pri implementácii programu SAPARD.

Smerovanie podpory v rámci Plánu rozvoja poľnohospodárstva a vidieka SR je na základe príslušnosti projektov k opatreniam v rámci priorít je nasledovné:

Priorita č. 1: Zlepšenie poľnohospodárskeho výrobného sektoru vrátane potravinárskeho priemyslu

Opatrenie č. 1: Investície do poľnohospodárskych podnikov

Opatrenie č. 2: Zlepšenie spracovania a predajnosti poľnohospodárskych výrobkov a produktov rybného hospodárstva

Opatrenie č. 3: Podpora zakladania odbytových organizácií výrobcov

Priorita č. 2: Trvalo udržateľný rozvoj vidieka

Opatrenie č. 4: Diverzifikačné činnosti vo vidieckom priestore

Opatrenie č. 5: Lesné hospodárstvo

Opatrenie č. 6: Poľnohospodárske výrobné postupy smerujúce k ochrane životného prostredia a krajiny

Opatrenie č. 7: Pozemkové úpravy

Priorita č. 3: Rozvoj ľudských aktivít

Opatrenie č. 8: Rozvoj ľudských zdrojov

Opatrenie č. 9: Technická pomoc

Hlavným cieľom programu SAPARD je podporiť vytvorenie konkurencieschopného a výkonného agropotravinárskeho sektora, schopného plnohodnotne sa začleniť a pôsobiť v spoločenstve krajín EÚ v podmienkach rozvinutého multifunkčného poľnohospodárstva, udržanie ekologicky a sociálne odôvodnenej miery poľnohospodárskeho využívania domácich výrobných faktorov, a to aj v regionálnom pohľade, pri súčasnej podpore alternatívnych ekonomických aktivít, potrebných pre zachovanie zamestnanosti vidieka a funkčnosti vidieckeho osídlenia. Ide o podporu poľnohospodárstva na jednej strane a na druhej strane o podporu diverzifi-

kačných činností vo vidieckom priestore s aspektom rozvoja vidieka.

Prvá priorita programu „Zlepšenie poľnohospodárskeho výrobného sektoru vrátane potravinárskeho priemyslu“ sleduje zefektívňovanie poľnohospodárskej prvovýroby s dôrazom na welfare zvierat, ochranu životného prostredia, zlepšenie štruktúr spracovania produktov poľnohospodárstva a rybného hospodárstva, distribúcie, kontroly akosti potravín a zakladanie skupín výrobcov. Podpory sú orientované na prispôsobovanie sa výrobcov a spracovateľov na splnenie noriem EÚ v rámci *acquis communautaire* a zvýšenie kvality poľnohospodárskych produktov a potravinárskych výrobkov. V rámci podpory rozvoja poľnohospodárskej prvovýroby bola podpora zameraná na sektor oviec, hydiny, zeleniny a ovocia a malotonážnych rastlín. Zámerom prvého opatrenia *Investície do sektoru oviec* je zachovanie a využitie prírodného potenciálu krajiny a riešenie zamestnanosti v marginálnych regiónoch, dosiahnuť súlad s veterinárnymi požiadavkami a potravinového kódexu kompatibilného s požiadavkami EÚ. Osobitná pozornosť je venovaná kvalite produktov z ovčieho mlieka. Opatrenie sleduje cieľ zvýšenia konkurencieschopnosti poľnohospodárskych produktov a producentov. Podobný zámer je v sektore hydina, kde sa javí dôležité dosiahnutie súladu s požiadavkami EÚ v sektore welfare zvierat a zvýšenie efektívnosti a konkurencieschopnosti producentov.

Cieľom investície do sektoru ovocie, zelenina, malotonážne rastliny je podporiť producentov ovocia, zeleniny, malotonážnych rastlín, zlepšiť skladovacu a pozberovú infraštruktúru. Opatrenie by malo pomôcť zvýšiť kvalitu produktov.

Opatrenie *Zlepšenie spracovania a predajnosti poľnohospodárskych produktov* naväzuje na horeuvedené opatrenia, kde sa počíta pri spracovaní s tým, že základná surovina pre spracovanie bude kvalitná a pre ďalšie spracovanie je potrebné zabezpečiť kvalitnú technológiu pre finalizáciu. Podpora odbytových organizácií výrobcov: pri malotonážnych plodinách ide o inováciu manipulačných hál, techniky pre sušenie a balenie za dodržania základných podmienok hygieny a zlepšenia kvality produktov. Dlhodobým cieľom je podporiť konkurencieschopnosť produktov a zlepšiť postavenie domácej produkcie na domácom a zahraničnom trhu.

Opatrenie *Zlepšenie spracovania a predajnosti poľnohospodárskych produktov* umožňuje priamu nadväznosť ďalších štátnych podpôr a investícií spočívajúcich v garancii bankových úverov, pôžičiek, dotácií na úhradu časti úrokov, ďalšie formy priamej a nepriamej podpory exportu. Podpora z programu SAPARD smeruje na obnovu a modernizáciu technológií a technologických postupov s vyšším stupňom spracovania oblasti mlieka, mäsa, hydiny, ovocia, zeleniny a rýb.

Cieľom opatrenia je zabezpečenie ďalšieho rozvoja jednotlivých odvetví potravinárskeho priemyslu za ich súčasného prispôsobovania sa legislatívnym a ekonomicko-hospodárskym podmienkam, ktoré sú platné

v Európskej únii tak, aby podpora smerovala k zvýšeniu konkurencieschopnosti výroby potravín a naplňovania *acquis*.

Podpora zakladania odbytových organizácií slúži pre zlepšenie konkurencieschopnosti provovýrobcov v poľnohospodárstve. Opatrenie podporuje vznik, formovanie a uľahčenie administratívnych operácií odbytovým organizáciám výrobcov počas prvých piatich rokov činnosti po dátume ich uznania v zmysle nariadenia komisie č. 2759/1999. Odbytové organizácie výrobcov vznikajú za účelom spoločného prispôsobenia výroby určitej komodity alebo niekoľkých príbuzných komodít, centralizácie predaja a spoločného umiestnenia na trhu. Koncentrujú a pripravujú dodávky pre veľkoodberateľov, používajú spoločné kvalitatívne požiadavky a môžu lepšie uspokojiť požiadavky trhu.

V rámci priority „*Trvalourčateľný rozvoj vidieka*“ nosným opatrením je podpora diverzifikačných činností. Základným zámerom opatrenia je zachovanie a zlepšenie ekonomických príležitostí a sociálnych podmienok vidieckeho obyvateľstva formou poskytnutia podpory na investície, ktoré vytvoria a udržia pracovné miesta, projekty, ktoré napomôžu zachovaniu kultúrnych tradíc vidieckeho obyvateľstva a poskytnú priestor pre vytvorenie nových zdrojov príjmov.

K trvaloudržateľnému rozvoju vidieka má prispieť aj opatrenie na rozvoj ekonomických ekologických funkcií *lesného hospodárstva* vo vidieckych oblastiach. Zámerom opatrenia je zlepšiť a racionalizovať lesnú výrobu a marketing lesných produktov, zvýšiť produktivitu práce a redukovať negatívne dopady na životné prostredie spôsobené používaním zastaralej techniky v lesnom hospodárstve. Opatrenie tiež motivuje neštátnych vlastníkov lesov sa združovať a spoločne obhospodarovať lesy či podnikat' v oblasti lesného hospodárstva.

V rámci programu SAPARD je alokovaná aj podpora pre využívanie *poľnohospodárskych výrobných postupov smerujúcich k ochrane životného prostredia a krajiny*, ide o tzv. agroenvironmentálne schémy. Hlavným cieľom tohto opatrenia je získať dostatočné skúsenosti pre prípravu a implementáciu agroenvironmentálnych programov. V predvstupovom období prostredníctvom piatich pilotných projektov zlepšiť environmentálne ukazovatele vo vybraných oblastiach, realizovať výučbu manažmentov a zvýšiť environmentálne povedomie. Celkovo znížiť antropický tlak na životné prostredie v týchto oblastiach, uchovať a zvyšovať biodiverzitu poľnohospodárskej krajiny, osobitne chrániť významné ekosystémy, ktoré zvyšujú ekologickú stabilitu a biologickú rozmanitosť, ohrozené druhy rastlín a živočíchov, zlepšiť ochranu krajiny (pôdy) pred degradačnými procesmi, najmä eróziou. Zámerom je tiež postupne revitalizovať tradičnú vidiecku krajinu, uchovať, obnoviť a zvýšiť jej ekologickú stabilitu realizáciou stabilizačných prvkov v krajine. Opatrenie napomôže podporovať šetrné spôsoby hospodárenia na územiach s vysokou prírodnou hodnotou a znížiť negatívny dopad intenzívneho poľnohospodárstva na prostredie.

V poľnohospodárstve sú *pozemkové úpravy* dlhodobou prioritou, z tohto dôvodu je opatrenie zamerané na tento problém dôležité implementovať. Cieľom pozemkových úprav je scelenie, oddelenie a iné úpravy pozemkov vykonaných pre vlastníkov, ako aj usporiadanie užívacích pomerov. Vytvorením nového optimálneho priestorového usporiadania pozemkov, ktoré bude zohľadňovať nielen výmeru a kvalitu pozemkov jednotlivých vlastníkov, ale aj ekologickú stabilitu krajiny za pomoci aplikácie opatrení súvisiacich s vodohospodárskymi úpravami, terénnymi úpravami, protieróznymi opatreniami, ekologickými opatreniami s cieľom vylepšenia prevádzkových pomerov v poľnohospodárskej a lesnej výroby, celkové ozdravenie krajiny a tým aj zlepšenie životných podmienok vidieckeho obyvateľstva. V SAPARDE sa bude riešiť scelenie, vytvorenie optimálnych tvarov pozemkov a ich vhodné umiestnenie, usporiadanie užívacích pomerov a vytvorenie podmienok pre budovanie fariem, implementáciu územného systému ekologickej stability, riešenie protieróznych opatrení, sprístupnenie pozemkov budovaním komunikácií, návrh spoločných zariadení, vytvorenie obnoveného mapového operátu – súboru geodetických informácií vo vektorovom tvare s digitálnym výstupom a nového súboru popisných informácií.

Vzhľadom na dôležitosť vedomostnej úrovne žiadateľov jednou z priorít programu SAPARD je rozvoj ľudských zdrojov. Všeobecným cieľom opatrenia podpora *ľudských zdrojov* je poskytnúť subjektom pôsobiacim v pôdohospodárstve a rozvoji vidieka potrebné znalosti, ako sa v prvom rade uchádzať o prostriedky z programu SAPARD a potom ako zabezpečiť vypracovanie

a úspešnú implementáciu týchto projektov. Školenia tiež poskytnú praktické znalosti a schopnosti pre vedenie pôdohospodárskych podnikov a podnikateľské schopnosti, ktoré sa vyžadujú pre úspešné vypracovanie projektov schválených v rámci programu SAPARD, vrátane marketingu, nových a zdokonalených výrobných metód, financií, podnikateľský plán a pod.

Opatrenie *technická pomoc* je zamerané na podporu inštitucionálneho a administratívneho rámca programu. Pre zabezpečenie implementácie je potrebné uskutočniť monitorovanie programu a doplnkové odborné štúdie a podporiť činnosť monitorovacieho výboru a jeho pracovných skupín.

Vzhľadom nato že Agentúre SAPARD bola udelená čiastočná akreditácia na opatrenia Investície do poľnohospodárskych podnikov, Zlepšenie spracovania a predajnosti poľnohospodárskych výrobkov a produktov rybného hospodárstva, Diverzifikačné činnosti vo vidieckom priestore, Pozemkové úpravy, Lesné hospodárstvo, v druhej polovici roku 2002 bolo možné podávať prvé projekty. Do októbra 2002 bolo podaných 72 projektov, z ktorých bolo 14 schválených, na ostatných projektoch sa pracuje. Vzhľadom na zložitosť prípravy finančne náročných projektov vyžadujúcich hodnotenie EJA a súhlas iných inštitúcií sa predpokladá, že väčší počet projektov sa bude prijímať koncom roka 2002. Predpokladá sa, že do konca roka prebehne akreditácia zvyšných opatrení programu a tým bude umožnená plná implementácia programu SAPARD sa Slovensku a nastane prílev väčšieho počtu projektov.

PhDr. Iveta Námerová, Ministerstvo pôdohospodárstva, Odbor rozvoja vidieka a životného prostredia, Bratislava